HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]אקפח את בני שזו הלכה מקופחת ששמע השומע וטעה (א) האיכר עובר ומרדעו על כתפו ואיהל צדו אחת על הקבר טימאו אותו משום כלים המאהילים על המת א"ר עקיבא אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימים [א]שיהו כל המטלטלים מביאין את הטומאה על האדם שנושא אותן בעובי המרדע ועל עצמן בכל שהן ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח וא"ר ינאי [ב]ומרדע שאמרו אין בעביו טפח ויש בהיקפו טפח וגזרו על היקפו משום עביו [א] ולר' טרפון דאמר אקפח את בני שהלכה זו מקופחת בצרו להו א"ר נחמן בר יצחק אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו ובאידך ס"ל כר' מאיר: ואידך [ג]הבוצר לגת שמאי אומר [ג]הוכשר הלל אומר לא הוכשר א"ל הלל לשמאי (ב) מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה א"ל אם תקניטני °גוזרני טומאה אף על המסיקה נעצו חרב בבית המדרש אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים [ד]והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל וגזור שמאי והלל ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידייהו גזור וקבלו מינייהו מ"ט אמר (ר') זעירי אמר ר' חנינא גזירה שמא יבצרנו בקופות טמאות °הניחא למ"ד כלי טמא חושב משקין שפיר אלא למ"ד אין כלי טמא חושב משקין מאי איכא למימר אלא אמר זעירי אמר ר' חנינא גזירה שמא (ג) יבצרנו בקופות מזופפות רבא אמר גזירה משום הנושכות (דאמר) רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ד]פעמים שאדם הולך לכרמו לידע אם הגיעו ענבים לבצירה או לא ונוטל אשכול ענבים לסוחטו ומזלף על גבי ענבים ובשעת בצירה עדיין משקה טופח עליהם: ואידך אמר

טבי

אקפח את בני. מצער היה על תורה המשתכחת ומקלל את עצמו: **אקפח.** אקברס לשון חיתוך וקילור: **ששמע השומע.** כשנשאלה השאלה על ידי מעשה בבית המדרש ושמע שטמאוהו וטעה ולא ידע משום מה טמאוהו הם טמאו את המרדע משום כלים המאהילים על המת שהכלי עצמו המאהיל טמא בכל שהו דלא בעינן פותח טפח אלא לשוויה אהל להביא טומאה תחת ראשו השני להביא טומאה על אחרים אבל לגבי דידיה בכל שהו וטמאוהו לאיכר טומאת ערב משום שנגע באותו כלי שהוא אב הטומאה וזה שנגע בו ראשון והשומע טעה לומר שעשאוהו לאיכר אב הטומאה לטמא ז' ולטעון הזייה: **אני אתקן שיהו דברי חכמים.** שאומרים עובי המרדע מביא טומאה קיימין יש דבר שמביאין עליו טומאה ממש לטעון הזייה מדבריהם כגון על האדם הנושאן שטמא בו טומאת מגע מן התורה גזרו עליו בעובי המרדע ליטמא טומאת אהל מדבריהם גזירה הקיפו משום עביו דכיון דמטמאת ליה על כרחך טומאה דאורייתא לאצרוכיה הערב שמש והוא לא נגע במת כסבור שמשום אהל אתה מטמאו ומשום שיש בהיקפו טפח וכיון דלא מטמאת ליה טומאת ז' אתי למימר באהל גמור נמי טומאת ערב אבל שאר אדם וכלים שאין נוגעין בו ואין עליך לטמאן כלל אין מביאין שום טומאה אלא בפותח טפח. ר"ע מילתייהו דרבנן פריש: **וא"ר ינאי** גרסינן: **מרדע שאמרו.** דמביא את הטומאה על נושאו לטמאו שבעה מדבריהם: **אין בעביו טפח.** דאם כן הוי אהל דאורייתא: **ולר' טרפון.** דאמר לא גזרו שום גזירה אלא בדין תורה דלא טמאוהו אלא טומאת ערב משום מגע בצרי להו י"ח: **בנות כותים כו' ובאידך.** דמניח כלים: **סבר לה.** ר' טרפון כר' מאיר דחשיב ליה בי"ח דבר ואפיק הא ועייל הך דבנות כותים: **מפני מה בוצרין בטהרה.** מפני מה אתה מצריך לבצור בכלים טהורים דקאמרת הוכשר ואין אתה מצריך למסוק זיתים בכלים טהורים: **יכנס.** לבית המדרש: **והיוצא אל יצא.** לפי שהיו רוצין לעמוד במנין: **קשה.** לפי שהלל נשיא וענוותן: **וגזור** שמאי והלל ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידייהו וגזור וקבלו מינייהו: **מ"ט.** הוכשר הא לא ניחא ליה בההוא משקה דנפיק וקאזיל לאיבוד: **בקופות טמאות.** דאתיא טומאת הכלי ומחשבה ליה למשקה להכשיר הואיל וטומאתו והכשרו כאחת: **הניחא למאן דאמר.** °לא ידענא היכא: **חושב משקה.** להכשיר אוכל שבתוכו ואף על גב דלא אחשביה הוא: **מזופפות.** כיון דלא אזיל לאיבוד ניחא ליה ליליאתו: **הנושכות.** אשכולות הנושכות זו את זו וכשבא להפרידן נסחט המשקה עליהן וכיון דעבד בידים ולא אפשר בלא סחיטה מכשר:

טבי

ששמע השומע וטעה כו' טמאוהו משום כלים המאהילים על המת. פי' בקונטרס טמאוהו לאיכר טומאת ערב משום דנגע בכלים המאהילים[א] שהן טמאין טומאת ז' כדין הנוגע בטמא מת דטמא טומאת ערב מדאורייתא וקשה למה טעה השומע[ב] והיה סבור שטמאוהו טומאת ז' כיון דדבר פשוט הוא שאדם הנוגע בטמא מת דטמא טומאת ערב ועוד דמן התורה האיכר טמא טומאת ז' משום טומאה בחבורים דיקרב בדיקרב בחבורים טמא ז' מדאוריי' כדאמר בפ"ב דע"ז (דף לז: ושם) ואפילו בחבורים על ידי אהל טמא טומאת ז' כדמוכח בריש אהלות (פ"א מ"ג) לכך נראה שטמאוהו לאיכר טומאת ז' משום טומאה בחבורים והשומע טעה לפי שאינו פשוט כ"כ דין טומאה בחבורים והיה סבור דמשום אהל טמאוהו[ג] כיון שיש בהקיפו טפח לכך שנה כל המטלטלין מביאין טומאה לטמא כל אשר תחתיו משום אהל בעובי המרדע[ד]:

[ד]**אמר רבי עקיבא אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימין שיהו כל המטלטלין מביאין טומאה על האדם הנושאן בעובי המרדע.** משום אהל לטמאו טומאת שבעה[ה] אפי' היכא דלא שייך טומאה בחבורים כגון שיש סודר מפסיק בין המרדע לבשרו שהסודר טמא טומאת שבעה משום חבורים דהיינו [ו]חבורי אדם במת והאדם אינו טמא אפי' מדרבנן אלא טומאת ערב דטמא מדאורייתא כדמוכח בפ' ג' מינין (נזיר דף מג: ושם) [ה]גזרו שיהא אדם טמא טומאת ז' משום אהל[ו] שלא יטעו אותם שאין יודעים דין טומאה בחבורים[ז] ויאמרו שטמא טומאת ערב משום אהל כיון שיש בהיקפו טפח א"כ אתי למימר שאין באהל אלא טומאת ערב לכך גזרו שיהא טמא ז' כאדם המיטמא באהל שלא חלקו אפילו יהא מפסיק בינו לבין המרדע שלשה סודרים או ד' ויהא אדם רביעי או חמישי או יותר ואפי' אם המטלטלין פשוטי כלי עץ שאינן בני קבולי טומאה דלא שייכא בהם טומאה בחבורים ודוקא בעובי המרדע שיש בהיקפו טפח אבל בפחות מכן ליכא למטעי כלל שהיא משום אהל[ח] ואף על פי שלא ידעו טומאה בחבורים לא יטעו[ט] אלא ישאלו הטעם[י]: **ועל שאר אדם וכלים**[יא] **בפותח טפח.** כיון דליכא בהן שום טומאה בחבורין בעי אהל חשוב כבשאר דברים[יב] וא"ת למה טמאוהו ז' משום חבורים לר' טרפון והא מרדע פשוטי כלי עץ הוא ולא מקבל טומאה דהא ע"כ איירי שאין הדרבן בתוך המרדע שאם יש דרבן בתוכו היה[יג] מטמא אפילו בכל שהוא כל מה שתחתיו דחרב הרי הוא כחלל[יד] אפי' ע"י אהל כדמוכח בריש אהלות וכל הפסוק דבחלל חרב דרשינן ליה בטומאת אהל בנזיר פ' כ"ג (דף נג:) ואור"ת דחשיב בית קבול מקום שנותנין דרבן במרדעת ולא הוי בית קיבול העשוי למלאות שאין קובעין אותו שם אלא פעמים מניחין ופעמים מסירין[טו] וכן מוכח במסכת כלים דחשיב בית קבול דתנן(ו) המרדע יש לו אחורים ותוך והא דתנן בפ"ט דכלים (משנה ו) כוש שבלע צינורא ומלמד שבלע דרבן כו' היו טהורים ונכנסו לאהל נטמא פי' הדרבן לבדו נגע בהן ככר של תרומה טהור משמע דמלמד חשוב פשוטי כלי עץ לכך טהור ככר של תרומה שנגע במלמד שהמלמד לא קיבל טומאה מן הדרבן ומלמד ומרדע מסתמא הכל אחד ואור"י דאיכא לאוקמי בכה"ג שא"א להוציא הדרבן אא"כ ישבר בית קבולו ולכך לא חשיב תו בית קבול: **גוזרני טומאה אף על המסיקה.** פי' הר"ר פורת דלהכי לא גזרו על המסיקה דגזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות °לא שייך בזיתים דמוהל היוצא מהם לא חשיב משקה והא דתנן במס' מכשירין (פ"ו מ"ה)[טז] מוהל השמן כשמן י"ל דהיינו במוהל היוצא לאחר אגירה[יז] לאחר שעמדו בכומר ב' ימים או ג' ואתיא כר' יעקב דריש חבית (לקמן קמד:) אבל מוהל היוצא[יח] ע"י מסיקה אפי' רבי יעקב מודה דטהור וכן גזירה דנושכות ופעמים שאדם יוצא לכרמו לידע אם הגיעו ענביו לבצור נמי לא שייך בהן והשתא אתי שפיר דתניא לקמן בריש חבית (דף קמה. ושם) המפלע בזיתים לידע אם הגיעו זיתיו למסוק אם לאו לא הוכשר(ז): **הניחא למ"ד כלי טמא חושב משקה.** [יט][בתוספתא] (א) דמכשירין (פ"ד מ"ה) גבי עריבה שירד דלף לתוכה ב"ש אומר הרי זה בכי יותן כו' בד"א בטהורה אבל בטמאה הכל מודים הרי זה בכי יותן דברי רבי מאיר ר' יוסי אומר אחת טמאה ואחת טהורה ב"ש אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינו בכי יותן:

כיון

עין משפט נר מצוה

קכו א ב מיי' פי"ב מהלכות טומאת מת הלכה ה סמג עשין רלג:

קכז ג ד מיי' פי"א מהל' טומאת אוכלין הל' א סמג עשין רמו:

תום' ישנים

א) ול"ד לקופץ ועוף הפורח דלא חשבינן במס' אהלות דהא רגלי האיכר נוגעים בארץ כשהוא עובר:

ב) כלומר היה לך לגזור אף במסיקה משום דאי לא הא לא קיימא הא:

ג) והשתא נקט הבוצר לגת אורחא דמילתא וה"ה בוצר לגימוקין:

מוסף תוספות

א. על המת. תוס' הרא"ש. ב. דמשום אהל טמאוהו. תוס' הרא"ש. ג. אע"ג דליכא ברוחבו טפח. תוס' הרא"ש. ד. אפי' אינו נוגע במרדע או אפי' בכלים דלאו בני קבולי טומאה נינהו כגון פשוטי כלי עץ. תוס' הרא"ש. ה. אבל חכמים. ריטב"א. ו. שמן התורה טמא טומאת ערב ומדרבנן טמא טומאת שבעה. תוס' הרא"ש. ז. וסבורין שהשלישי הוא טהור גמור. תוס' הרא"ש. שאין לנו אלא טומאת מגע או טומאת אהל. ריטב"א. ח. כיון דזוטר כולי האי. תוס' הרא"ש. ט. לומר שטומאתן ע"י אהל. תוס' הרא"ש. י. בבית המדרש ויאמרו להם. תוס' הרא"ש. יא. שנאהלין תחתיו ולית בהו הך חששא דלעיל. ריטב"א. [ועי' שבת של מין]. יב. כדין תורה. ריטב"א. יג. המרדע. תוס' הרא"ש. יד. ואע"פ שאין הדרבן מגיע עד המת מן האדם מ"מ המרדע הוי יד לדרבן וחשיב ככלי מתכות להביא טומאה על האדם כדתנן בפרק י"ג דמסכת כלים עץ המשמש את המתכת טמא ומתכת המשמש את העץ טהור, ואע"פ שנטמא הדרבן ע"י אהל ולא נגע במת אמרינן חרב הרי הוא כחלל. תוס' הרא"ש. [ועי' מהר"ם]. טו. כדי שלא יפגם. ריטב"א. והביא ראיה לדבריו מהא דאמרינן בריש מסכת חגיגה (ג:) דברי חכמים כדרבונות אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין ת"ל וכמסמרות נטועים, ואי קבוע במרדע אמאי קרי ליה מטלטל טפי ממסמרות, אי משום שהמרדע שבו הדרבן רגיל לטלטל יחד כמו כן מסמרות כשהם נטועים בכלי המטלטל הם מטלטלים עמו. תוס' הרא"ש). טז. דלענין הכשר זרעים. תוס' הרא"ש). יז. פירוש ע"י שמתחממים. תוס' יבמות טו: יח. בתחילה. תוס' הרא"ש. יט. פרש"י ז"ל לא ידענא היכא, ואשתמיטתיה למרן ז"ל כי. ריטב"א. [ועי' בפי' רב נסים גאון].

רב נסים גאון

הניחא למאן דאמר לא כל הטמאות אמרו תיובתא, לרבן שמעון בן גמליאל דאמר לא לכל טמאות אלא לטומאת מת, אלא למאן דאמר אף לכל הטמאות אמרו מאי איכא למימר. מחלוקת התנא קמא דפליג עליה רשב"ג והמשנה שחלקו בה התנאים היא שהזכירה כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין כו', ודבריה בראש פר' י"א מן מסכת כלים. **אמר ר' ינאי ומרדע שאמרו אין בעביו טפח כו'.** תמצא בתוספתא כלים פרק י"ד עובי המרדע ב' אצבעות והיקפו טפח. **הניחא למאן דאמר כלי טמא חושב את המשקין אלא למאן דאמר אין כלי טמא חושב את המשקין מאי איכא למימר.** דע כי זו החלוקה נלאו למצוא אותה הרבה מהחכמים ולא תמצא אחד מן הקדמונים שפירשה ובירה, ואנא ברחמי שמיא כבר יגעתי ומצאתי בתוספתא מכשירין [פ"ב] עריבה שירד דלף לתוכה המים הניתזין והצפין אינן בכי יותן, נטלה לשפכה בית שמאי אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינן בכי יותן, במה דברים אמורים בטהורה אבל בטמאה הכל מודין שהן בכי יותן דברי ר"מ. ר' יוסי אומר אחת טהורה ואחת טמאה, בית שמאי אומרים הרי זה בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן. [פי'] סבר ר"מ כי בעריבה טמאה מודים ב"ש וב"ה שהן בכי יותן וכלי טמא חושב את המשקה ור' יוסי סבר כי לא (פרש) [יש הפרש] אצל בית הלל בין [עריבה] הטמאה לטהורה שאינו בכי יותן ואין כלי טמא חושב את המשקה. והזהר לך בזה הפירוש כי נסתר הוא מאד וכבר סייעני המקום לגלותו ולבררו.

מסורת הש"ס

א) [לקמן קטז. זבחים יג.], ב) [לעיל טו.] ע"ז לט: חולין לו:, ג) [תוספתא פ"א], ד) מהרש"ל ומהר"ם כתבו דהך עם דיבור התוספות דבסמוך ד"ה ועל כו' כולם דיבור אחד עם דלעיל ד"ה ששמע, ה) חיבורי אוהל במת והאדם כו' כצ"ל. מהרש"א ועי' ר"מ ורש"ל, ו) [כלים פכ"ה מ"ב], ז) [וע"ע תוס' פסחים ג: ד"ה אין ותוס' חגיגה כה. ד"ה יתננה ותוס' יבמות טו: ד"ה לריכה],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הניחא וכו' במס' מכשירין. נ"ב בתוספתא תני הכי ולא במשנה עיין בפ' ד' ממסכת מכשירין בפי' הרב שמשון ז"ל:

גליון הש"ס

גמ' גוזרני טומאה אף על המסיקה. עי' חגיגה דף כה ע"א תוס' ד"ה יתננה: שם הניחא למ"ד כלי טמא חושב. עי' טורי אבן חגיגה דף יט ע"א ד"ה ידיו טהורות: רש"י ד"ה הניחא. ל"י היכא. עי' ברכות דף כה ע"ב ברש"י ד"ה מאן שמעת ליה כו' וש"נ: תוס' ד"ה אמר ר"ע וכו' אפי' היכא דלא שייך טומאה בחיבורין. עי' בב"מ דף קה ע"ב תוס' ד"ה על אדם: תוס' ד"ה גוזרני טומאה וכו' לא שייך בזיתים דמוהל וכו'. עי' רפ"ט דטהרות ברע"ב ובתוי"ט שם:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולר"ט דאמר כו' עד ובאידך ס"ל כר"מ) תא"מ:

מוסף רש"י

הבוצר לגת. הבוצר ענבים לדורכן בגת ולעשות מהן יין (ע"ז לט:) **דאילו הבוצר** לגימוקין יין היוצא מהם אין מכשירים דלא ניחא ליה (לעיל טו.). **שמאי אומר הוכשר.** לענין טומאה במשקה הנזלף, הואיל ולכך הן עומדין ניחא ליה במאי דנפיק מנייהו (ע"ז שם). **בוצרין בטהרה.** בכלים טהורים, ואין מוסקין בטהרה. **בזיתים קא קרי** מסיקה ואין צריך למוסקן בטהרה, דלא חשיב מוהל היוצא מהן להכשיר, שאינו שמן גמור אלא היוצא על ידי הבד, אבל יין הזב על הענבים מכשירן דניחא ליה ביה (פסחים ג:).

רבינו חננאל

מרדע **שאמרו** אין בעביו טפח ויש בהיקפו טפח והוא לא חשיב ליה אוהל עד דהוי בעביו טפח. וגזרו על מי שיש בהיקפו טפח להחשב אהל אטו עוביו. **הבוצר לגת כו'.** אוקימנא לעילא שתיק ליה הלל לשמי, פי' מי שבצר ענבים לדרכן בגת, אומר היה שמאי שאין היוצא מכשיר אותן הענבים, שכוונתו להוצאת יין מהן ואמרו בזה כמה טעמים, אחד גזירה שמא יבצרנו בקופות טמאות שחשיבת משקין גזרו אפילו על הטהורות. שני שמא יבצרנו בקופות מזופפות שאינן פולטות משקין וכאילו מתכוין באותן משקין ודעתו עליהן. שלישי גזירה משום הנושכות, פי' יש מי שאומר כגון שיש לקופות הללו אוגנין ונושכות בהן הענבים ופולטין משקין, ויש מי שאומר שנושך אדם מאשכול ונוטפין ממנו משקין. ורב נחמן אמר גזירה שמא יש עליהן בשעת בצירה משקין ממה שזלף עליהן ועודם מחוברין והמשקה ההוא עדיין טופח, פירוש טופח שאם תטפח ידך עליו מתלחלחת היד.